

INTRODUCCIÓ

Amb un nou començament de segle, ens trobem immersos de ple en la tecnologia d'avantguarda i audiovisual, mentre les arts plàstiques es troben en un moment en què han perdut la seua aura romàntica.¹

El gravat és per a alguns una resta arqueològica subjecta a un encotillat procés tècnic (encadenat al llast d'una màquina); que no deixa llibertat d'acció a l'artista, considerada una disciplina desadaptada als temps que corren en el panorama artístic actual. Per sort, a pesar del creixent interès que les innovacions tecnològiques desperten en molts artistes, aquestes innovacions no han desbancat encara les tècniques del gravat, sino que contrariament es troben en una contínua innovació i renovació, un

---

¹L'artista com a eix insubstituïble de la creació d'un estil intimista, d'un art interioritzat, personal. Cada artista potenciava així la mirada allunyada de regles i de cànons i buscava un art més basat en la mirada interior, en els conceptes espirituals. Valors plàstics basats en aspectes sensitius com ara la textura, l'escala, la tactilitat, les qualitats dels suports...

clar exemple és la unificació del gravat amb l'electrografia o la fotomecànica, creant una nova interrelació dialèctica en noves formes d'expressió.

El gravat acull i assumeix tant la tradició com la innovació, no obstant, aquesta dualitat provoca una contínua investigació de les possibilitats que aporta el propi medi a la creació plàstica, tal com Octavio Paz va indicar en un escrit de 1980 en què analitzava les paradoxes de l'art contemporani: "...els nous artistes han de redescobrir el punt de convergència entre tradició i invenció. Aquest punt és distint per a cada generació -i és el mateix per a totes. Distint i igual per a Courbet i per a Matisse, per a Balthus i per a un jove de 1980. Convergència no vol dir compromís eclèctic, sinó conjunció de contraris".²

El progrés tecnològic i industrial del segle XX ha influït notòriament en el món de les arts i, és clar, en l'art del gravat: les tècniques tradicionals han sigut renovades i ampliades de tal manera que la generació actual de gravadors disposa d'un important potencial per a l'execució de gravats originals.

L'artista, carrega de significat qualsevol procés de treball, artesanal o tecnològic convertir-lo en part integrant de l'obra.

---

² Octavio Paz: *Sombras de obras: arte y literatura*, Seix Barral, Barcelona, 1996, pàg. 188.

Tanmateix, podem continuar gaudint de la seua riquesa i complexitat, tant si es contempla des del punt de vista artístic, com teòric, com conceptual, ens trobem en un punt en què la compatibilitat entre concepte i tècnica fixa la qualitat de les obres creatives, sense importar la manera amb què estiguen elaborades, sent aquest art un fecund camp d'investigació, experimentació i descobriment.

Un camp d'investigació que m'espentà a la realització d'aquesta tesi doctoral, on es desenvolupen els següents objectius d'investigació que es proposen junt amb l'estructuració de la tesi. Pren, com a punt de partida, el context tècnic, l'estudi particular i en profunditat del gravat com a vehicle d'expressió en l'art a través de la tècnica additiva anomenada col.lagrafia i l'estampació de l'empremta gofrada a través de procediments de gravat calcogràfic. Es recolza aquest estudi en l'experimentació, en el llenguatge creatiu i en el desenvolupament personal de l'obra gràfica original dels distints artistes del segle XX. Els artistes que han sigut exposats en la present tesi, han sigut seleccionats atenent a les característiques analiticoartístiques del nostre treball.

Aquesta primera part aborda els conceptes que en major o menor mesura, apareixen represos en la part corresponent a la creació personal. Aquesta és, per tant, la secció que hem dedicat a la labor d'anàlisi en un sentit globalitzador, amb el desig d'oferir una panoràmica fecunda i dialèctica.

A mesura que s'articula la tesi es va desgranant el procediment fins arribar al problema conceptual de l'obra gràfica original seriada i en concret aquell que es basa en la monotípia, incidint preferentment en les tècniques analitzades en el context de l'art contemporani.

Desenvolupant-se un estudi del gravat com un procés obert on el color, la textura i les impressions són part de la íntima transacció entre l'artista i els materials que empra.

L'obra gràfica refenciada és estudiada des del punt de vista conceptual i des de la seua significació artística. Sens dubte constituïx part imprescindible de la poètica en l'estampació contemporània. Plasmada en les temàtiques en què m'interessa incidir, l'empremta, el buit, l'ombra, el binomi presència/absència, la fragmentació, amb una particular i personal referenciació en artistes actuals.

Per últim, el suport artístic de la tesi doctoral, està sustentat per un treball experimental plasmat en l'obra plàstica, en la materialització dels processos tècnics, en els referents poètics i en el procés creatiu que duc a terme.

El desenvolupament de l'argumentació de la part referent al procés creatiu, és el recorregut evolutiu de la temàtica d'un objecte-concepte triat; el niu, des de la seua naturalesa com a element constructiu d'una obra gràfica personal fins a buscar l'abstracció en la valoració de la forma per si mateixa.

És necessari insistir que el punt de partida de la investigació ha sigut l'obra pràctica i la seua problemàtica concreta i no al revés. L'elecció de la pròpia obra com a lloc d'arrancada d'aquesta investigació, explicar l'obra des de dins, a la llum de la seua experiència, amb eixe contrast entre subjectivitat i objectivitat, però en qualsevol cas de gran interès.

Per tant, l'estructuració de la tesi està definida en aquests tres blocs; després les corresponents conclusions que han anat sorgint al llarg de tot el procés d'investigació que avalen la hipòtesi de treball, obrint portes a futures investigacions sobre el tema.

Tot això es completa de manera pertinent amb la informació demanada en la bibliografia.

Per a la consecució d'aquests objectius l'estratègia metodològica emprada diferencia tres fases d'execució: Treball de camp, anàlisi i creació.

- Treball de camp. Període del procés de recerca de documentació, assistència a cursos, congressos i seminaris, visita a nombroses exposicions, col·laboracions en projectes a nivell nacional i internacional.

Una recerca completa i exhaustiva de documentació bibliogràfica, fonts d'internet i audiovisual, començada en el període d'investigació del tercer cicle de doctorat i ampliada en el 2001, becada pel Ministeri d'Assumptes Exteriors-AECI per a l'ampliació

d'estudis en la Facultad de Bellas Artes, Universidad Nacional Colombia, en la capital de Bogotá i en el 2002 en el Taller de Artes Visuales de la Facultad de Arquitectura y Urbanismo. Universidad Nacional del Nordeste. Resistencia-Argentina. Seguint la meua recopilació d'informació fins a l'actualitat.

- Anàlisi. La visualització i l'anàlisi de la documentació recopilada, seleccionar la documentació i donar-li forma, descartant parts i ampliant altres, mitjançant la redacció i l'exposició del treball realitzat, amb la finalitat de poder fer aquest estudi d'investigació en forma de tesi doctoral.

- Creació. El procés creatiu realitzat durant tot el període d'investigació, compaginant la part més personal i de treball artístic amb la interrelació de la part teòrica.

El plantejament d'aquest punt dintre de la tesi doctoral és l'obra artística plantejant un acostament obert per part de l'espectador (receptor).

Al llarg del recorregut del camí que proposa aquesta tesi veurem com els gravadors consideren el gravat com la genuïna tècnica amb què combreguen els tres moments clau de l'art contemporani, que són els de creació, reproducció i manipulació de l'estampa.

La part artísticament genuïna del gravat no és el fet de la reproducció, sinó el de la creació; tant de la planxa matriu com de l'estampació. En l'actualitat el gravat és considerat com un procés

obert que decideix l'artista en què moment esta acabada la seua obra, passant no necessàriament per la reproducció d'aquesta.

Esta clar que aquesta nova via, dintre de la disciplina del gravat és qüestió de discrepàncies, però una cosa esta clara i que no podem deixar d'evidenciar és l'evolució de la mateixa, sent obligatori una ampliació i actualització del concepte del gravat.

En aquest panorama artístic el gravat ha d'entendre's com una forma de treball creatiu relacionat amb un principi general de transferència d'una imatge d'un suport a un altre, i no com un art vinculat a la barreja de tècniques i de processos predeterminats, ja que el gravat és l'art de fer petjades de creació de somnis positius que es multipliquen amb les nostres mans.

En el gravat contemporani hi ha espai per a les tècniques tradicionals i les derivades de moderns processos procedents de la indústria gràfica. Des d'aquesta perspectiva, l'àmbit del gravat amb nous materials i tecnologies es presenta com un camp d'exploració i de prova en què abunden les possibilitats, en què cada procediment, cada sistema tecnològic, cada nou material, aportarà la seua manera pròpia, el seu particular aspecte gràfic.

En el nostre segle el gravat ja no té més funció que l'artística, no la de reproducció, i únicament a través d'aquest fet pot ser estudiat.

Si el que volem és veure el panorama contemporani del gravat i el potencial amb vista al futur, haurem de foragitar els prejudicis acumulats.

Valorar l'estampació com una cosa viva i creativa i no relegar l'estampació a un simple procés mecànic o manual, l'ús d'un llenguatge emprat amb vertadera passió i entrega.

Tant és així que la immensa majoria de les persones, quan s'aturen davant d'una obra d'art per contemplar-la i gaudir-ne, i en especial en l'obra gràfica, perceben dels valors estètics, els sentiments que ens genera o de l'impacte emocional que ens provoca.

L'art, i en particular els gravats, en certs moments i persones, transmeten aquestes emocions i sentiments que l'artista intenta reflectir; és l'enllaç de comunicació entre l'espectador i l'artista. És un vincle d'unió entre aquestes dues persones...

Aquesta reciprocitat que es produeix en la recreació contemplativa és donada en la triple relació artista-obra-espectador. L'espectador, a partir de la seua pròpia receptivitat, busca el missatge i s'hi identifica, gaudint o rebutjant l'obra.

L'obra és l'única protagonista i ella mateixa ha d'enfrontar-se sola davant l'espectador; aquest aspecte és bàsic en l'activitat de l'artista, perquè és on ocorre, d'una banda, la *percepció interna*, la visió mental, mentre que, d'altra banda, es genera la *visió artística* que sorgeix d'una comunicació projectada cap a l'exterior i que és el que nosaltres percebem com a espectadors.

El creador codifica i l'espectador descodifica. Però totes dues accions no són tan simples, ja que el primer genera el seu propi llenguatge, des del qual es va gestant l'obra, i és el segon qui ha de desxifrar aquest complex missatge i anar més enllà de la superfície.

L'espectador intueix el procés de creació, i en certa manera -a la seua manera- el reconstrueix i, així, dóna forma al comunicador-missatge-receptor, aquest diàleg afectiu, intel·lectual, tancat entre el jo que s'expressa i el jo que busca la identificació amb aquesta expressió. És el desig de convertir pensaments en somnis per a l'espectador, en obres amb petjades per al receptor.

L'obra definitiva s'obté de les relacions que s'estableixen entre els elements que la configuren, els subtils equilibris a què està subjecta i la forma definitiva com la percebem. És el projecte d'autor, reflectit en les ànsies de contar, d'interpretar o de (re)inventar el que l'envolta.